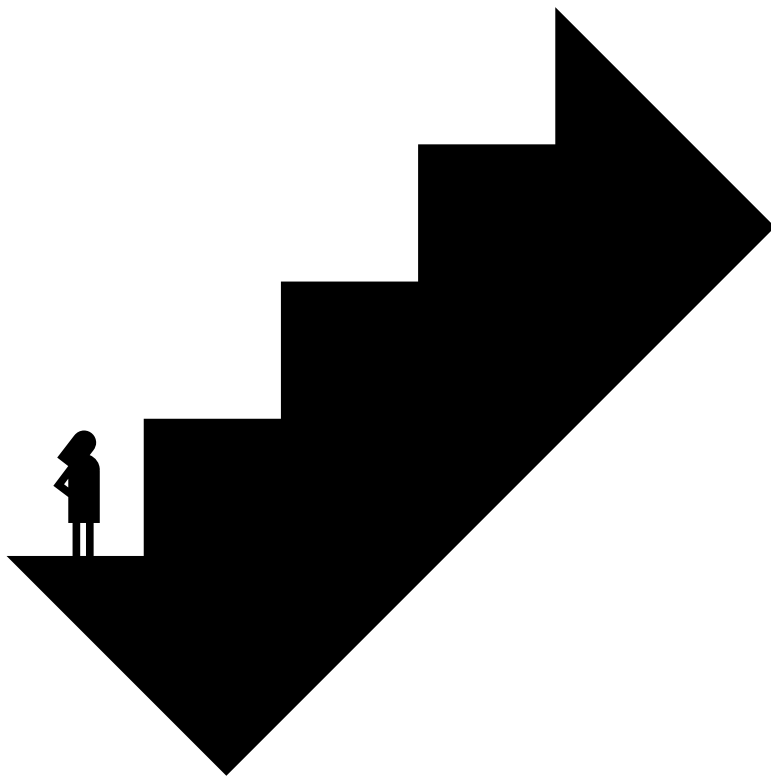

teatr powszechny

Teatr, który się wtrąca

Zygmunt Hübner

Zeszyt metodyczny nr 3

Materiały dla nauczycieli

Magda Fertacz

Iwona, księżniczka z Burbona

Magda Fertacz

Iwona, księżniczka z Burbona

Materiały dla nauczycieli

Opieka metodyczna i merytoryczna: Michalina Butkiewicz

teatr powszechny

Teatr, który się wtrąca

Zygmunt Hübner

Iwona, księżniczka z Burbona

Magda Fertacz

reżyseria **Lena Frankiewicz**

scenografia **Marcin Chlanda**

kostiumy **Arek Ślesiński**

muzyka **Marek Karolczyk, Kamil Pater**

ruch sceniczny **Izabela Chlewińska**

projekcje video **Roman Przyłipiak**

asystent reżysera **Jakub Olszak**

asystent kostiumografa **Kornelia Dzikowska**

Występują

Iwona _____ **Karolina Adamczyk**

Matka/Stara _____ **Eliza Borowska**

Lola _____ **Julia Wszyńska**

Margines _____ **Jacek Beler**

Boy _____ **Michał Czachor**

Kolega _____ **Piotr Ligienza**

Ojciec/Stary _____ **Michał Sitarski**

Dzieci

**Emilia Kantecka, Maria Malesa, Barbara
Przybylska, Karolina Szmytko, Kamila Tyborowska,
Adam Gorzeliński, Igor Kacperski, Mateusz Kamiński,
Bartłomiej Mika, Bartosz Stachowski, Iwo Wiciński**

premiera 13 marca 2015
scena mała

Właściwie to wszystko już mamy: technologie, nauczycieli, kulturę, mądrych uczniów i uczennice tylko brak CZASU!

Ja nie wiem i Ty nie wiesz, co uczniowie napiszą czy powiedzą. To ważne, aby napisali sami, aby sami pomyśleli, abyście to potem odczytali i omówili. Ważne też, żeby czytali, obserwowali świat i wnioskowali. Aby tak było, należy uczniom/uczennicom dać powód do czytania, do chodzenia do teatru i pokazać drogę do samodzielnego myślenia. Zastanawiam się jak to zrobić. I chyba wiem, wiem też, że mogę się mylić. Ale czy tylko z tego powodu nie próbować? Mam prawo się mylić, bo poszukuję drogi do świata uczniów, którego nie znam. Jak to zrobić więc?

Wiem na pewno, że nie w czasie 45 minutowych zajęć, z których kilka minut tracę na uspokojenie, kilka na czynności formalne, kilka na odwołanie do poprzedniej lekcji. Potem powiem, co wiem – czyli zrealizuję temat lekcji. A to dla mnie znaczy, że wyłożę przygotowany wcześniej, lepiej lub gorzej, kawałek zagadnienia. I już trzeba podsumować, wpisać temat, ocenić za udział... Ale kto brał udział? No pewnie, że JA! Bo nie da rady inaczej! Bo 45 minut to tyle co nic! Bo jak uruchomić twórczą aktywność moich wychowanków, kiedy przychodzą na język polski po fizyce czy po wuefie? Na tamtych lekcjach też nie skończyli, nawet nie zaczęli dobrze. Bo fizyk w ciągu 45 minut miał sprawdzić obecność, przypomnieć materiał poprzedni, może zrobić szybką kartkówkę, przeprowadzić doświadczenie, wnioskowanie, zapisać, przeczytać, wnioskować... Uczniowie mieli być aktywni. Od razu aktywni! Od początkowego momentu! A chemik? A historyk? To przecież możliwy plan lekcji na jeden dzień w tygodniu!

Nie da rady! Tak nie można już pracować.

Tyle reform przeprowadza się w systemie edukacji, tyle szkoleń systemowych z funduszy europejskich, a nikt nie myśli systemowo! Kluczem do efektywnej i twórczej pracy z uczniami/uczennicami jest nowa organizacja pracy szkoły. Tyle coachów prowadzi szkolenia, tyle mówi się o zarządzaniu i planowaniu, tyle o wykorzystywaniu wiedzy w praktyce... Tylko pytam: w jakim czasie i w jakich warunkach? Jeśli tego nie przeorganizujemy, uczniowie przestaną chodzić do szkoły. Rzeczywiście, nauczanie domowe stanie się jedyną alternatywą.

Po raz kolejny apeluję więc o: odejście od podręczników – ile to pieniędzy zaplanował rząd przeznaczyć (!) w kolejnych latach!, apeluję o kontakt ze sztuką – literaturą, malarstwem, teatrem, filmem, muzyką, rzeźbą..., o mądrego, dobrze wykształconego nauczyciela z kompetencjami komunikacyjnymi, o dostęp do Internetu, a przede wszystkim o CZAS i... uważam, że się nie mylę, że samo poleci, a uczniowie/uczennice będą twórczy i aktywni, a korepetycje się skończą. Tylko przestańmy bronić 45 -minut, 18 godzin i testowych egzaminów.

Język polski
Michalina Butkiewicz

TEMAT

Od teatralnej fikcji do rzeczywistości – jeden dzień humanistycznej aktywności

Zajęcia przeznaczone dla uczniów gimnazjów lub I klas szkół ponadgimnazjalnych. Powinny być realizowane w trakcie szkolnego, artystyczno-dziennikarskiego projektu edukacyjnego, kiedy zorganizowano w szkole elastyczny plan zajęć edukacyjnych. Nauczyciel w porozumieniu z uczniami ustala czas pracy, czas przerw. Nie przestrzegają 45 – minutowego rytmu pracy szkoły. Najlepiej w dniu poprzedzającym zajęcia spisać ustalone wspólnie zasady organizacyjne.

Uczniowie i uczennice obejrzeni przedstawienie: *Iwona, księżniczka z Burbona* w reżyserii Leny Frankiewicz, w Teatrze Powszechnym w Warszawie.

CELE ZAJĘĆ:

Uczniowie/uczennice:

- rozpoznają wypowiedzi o charakterze emocjonalnym
- nazywają intencje wypowiedzi
- dostrzegają w wypowiedziach elementy agresji i manipulacji
- dostrzegają zróżnicowanie społeczne i obyczajowe
- uczą się asertywności
- charakteryzują postacie występujące w przedstawieniu teatralnym – tekście kultury
- tworzą spójne wypowiedzi ustne i pisemne, opisując sytuacje i przeżycia
- opisują odczucia, które budzi w nich przedstawienie – tekst kultury
- uwzględniają w analizie specyfikę sztuki teatru
- zdobywają nawyki czytelnicze.

METODY:

- dyskusja
- drama

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- przedstawienie: *Iwona, księżniczka z Burbona* w reżyserii Leny Frankiewicz, w Teatrze Powszechnym w Warszawie
- w bibliotece: dostęp do Internetu, czasopisma i gazety
- kartki A4
- kredki świecowe, sznurek i klamerki
- plansza: termometr emocji (załącznik nr 1)
- strona internetowa: www.powszechny.com – galeria zdjęć do spektaklu
- tablica multimedialna lub komputer, albo telefony komórkowe uczniów z dostępem do Internetu
- *Dwutorowo* – z Leną Frankiewicz rozmawia Jakub Kasprzak, w: *nietak* nr 19/2014, str. 34–38.

Poproś uczniów, aby w dniu poprzedzającym zajęcia:

- przygotowali salę do zajęć tak, aby stoliki stały tylko przy ścianach, a krzesła zostały ustawione w kręgu
- przymocowali pod sufitem sznurki, przeciągając je po przekątnej sali
- przynieśli do szkolnej biblioteki czasopisma, które czytają lub są czytane w ich domach.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część I. Drama – Model – Współpraca:

1. Zajęcia rozpocznij od rozmowy o nastroju i samopoczuciu, zaproponuj, aby uczniowie zaznaczyli swoje stany na *termometrze emocji* (załącznik nr 1).
2. Podziel klasę na 5 – osobowe grupy i każdej z nich daj dowolną ilość starych gazet.
3. Poproś, aby każda grupa z tych gazet, w porozumieniu, **ale w absolutnym milczeniu zbudowała dom**. Celowo nie dookreślaj zadania, ale zwróć uwagę, że ważne jest rozumienie **słowa dom**. Dbaj, aby uczniowie nie porozumiewali się słownie w żaden sposób.
4. Po 10 minutach poproś o zakończenie pracy i przedstawienie efektów. Zapytaj, co utrudniało im pracę i współpracę, czy mieli poczucie porozumienia, czy akceptują efekt? Jaki dom zbudowali – mury czy atmosferę?
5. Zaproponuj, aby narysowali swoje odczucia, które towarzyszyły im w czasie pracy – rozdaj kredki świecowe i czyste kartki A4.
6. Zaproponuj indywidualne wypowiedzi na temat tych emocji.
7. Poproś, aby zapisali odczucia, o których mówili na odwrocie karty i aby zawiesili kartki na sznurkach, szepiając je klamerkami.
8. Prace (papierowe domy) złożcie pod ławkami ustawionymi pod ścianami.

Część II. Drama: Pozy, Stop – klatka, Monolog wewnętrzny:

1. Zaproponuj, aby uczniowie/uczennice wybrali sobie którąkolwiek postać z przedstawienia i nie zdradzając którą, wyobrazili sobie i przygotowali jej pozę, wyraz twarzy.
2. Na Twój znak rozpoczynają chodzić po klasie, przybierając wybrane pozy, wyraz twarzy, a na znak następny, aby zatrzymali się w tej pozie.
3. Ty podchodzisz do wybranych uczniów/uczennic i pytasz:
 - kim jesteś?
 - co czujesz?
 - dlaczego tak prezentujesz swoją postać?

Stwarzasz warunki do swobodnych wypowiedzi. Starasz się, aby co najmniej po 2 osoby wypowiedziały się w imieniu każdego bohatera Iwony, księżniczki z Burbona. Nie komentujesz, nie oceniasz wypowiedzi uczniów/uczennic.

4. Rozdajesz wszystkim kartki z pytaniem: *O co chcielibyście zapytać swoje postacie?* i prosisz, aby uczniowie/uczennice napisali pytania do swoich postaci.
5. Poproś uczniów/uczennice, aby odczytali kartki z pytaniami, które chcieliby zadać swoim bohaterom.
6. Zaproponuj, aby przeszli się po klasie, przyjrzeni kartkom z rysunkami własnych emocji i przeczytali ich opisy.

Część III. Dyskusja:

1. Zapytaj o przedstawienie, skorzystajcie ze strony: www.powszechny.com – galeria zdjęć do spektaklu – wykorzystując tablicę multimedialną, albo komputer z dostępem do Internetu lub telefony komórkowe.
 - środki teatralne, które wywołały nastrój i emocje: gra aktorów, muzyka, projekcje multimedialne, ruch sceniczny – biegi, taniec, śpiew, rap
 - udział młodzieży w spektaklu
 - scenografię – przestrzeń wspólną dla publiczności i aktorów, żwirek, huśtawki – plac zabaw?
 - sceny z multimediami
 - dominację czerni
 - kostiumy postaci – bogate i biedne
 - język bohaterów – manipulujący, poniżający, wykluczający...

2. Zaproponuj, aby wszyscy, w kilku zdaniach, zapisali swoją interpretację świata, w którym żyli bohaterowie Iwony, księżniczki z Burbona, odczytując sensy zastosowanych środków.
3. Poproś o odczytanie interpretacji.
4. Teraz Ty odczytaj fragment wywiadu przeprowadzonego przez Jakuba Kasprzaka z Leną Frankiewicz – reżyserką przedstawienia Iwona, księżniczka z Burbona.

„Co cię czeka w przyszłości?..

z jeszcze innym teatrem zastanawiam się nad przedstawieniem dla młodzieży. Istnieje luka w tym zakresie – spektakle są skierowane albo do dzieci, albo do dorosłych. A ja chcę wiedzieć, co kręci młodzież. Jakim językiem do niej mówić? Jak ją zainteresować, nie schlebując jej?”

5. Zapytaj: Czy „kręci cię” przedstawienie Leny Frankiewicz?
6. Poproś, aby na termometrze emocji każdy/każda zaznaczył/a, jak bardzo „kręci ich teatr” Leny Frankiewicz.

Część IV. Drama – Role:

1. Informujesz uczniów, że na czas zajęć stają się dziennikarzami. Ty stajesz się wydawcą i na kolegium redakcyjnym informujesz, że chcesz zebrać i opublikować informacje o pokoleniu dzisiejszych nastolatków.
2. Aby przekaz był w miarę rzetelny, jako dziennikarze ustalacie, że spróbujecie skomunikować się z młodymi ludźmi poprzez rozmaite media.
3. Dzielisz klasę na grupy 3 – osobowe, kierując się preferencjami uczniów/uczennic oraz rodzajami aktywności czytelniczej młodzieży. Jako dziennikarze będą oni reprezentować np.:
 - gazetę codzienną – np. *Fakt*
 - stację telewizyjną – np. *TVN* – wybrany program interwencyjny
 - tygodnik – np. *Polityka*
 - portal internetowy – np. *tvn24.pl*
 - portal społecznościowy – np. *facebook*.

Dobierasz media tak, aby wszyscy pracowali – tj. weszli w rolę dziennikarzy wybranego medium. Dbasz przede wszystkim o to, aby grupa nie liczyła więcej niż 3 osoby. Dysponujesz dużymi możliwościami wyboru.

4. Wychodzicie do biblioteki szkolnej, w której zostały przygotowane: czasopisma, gazety codzienne, dostęp do Internetu.

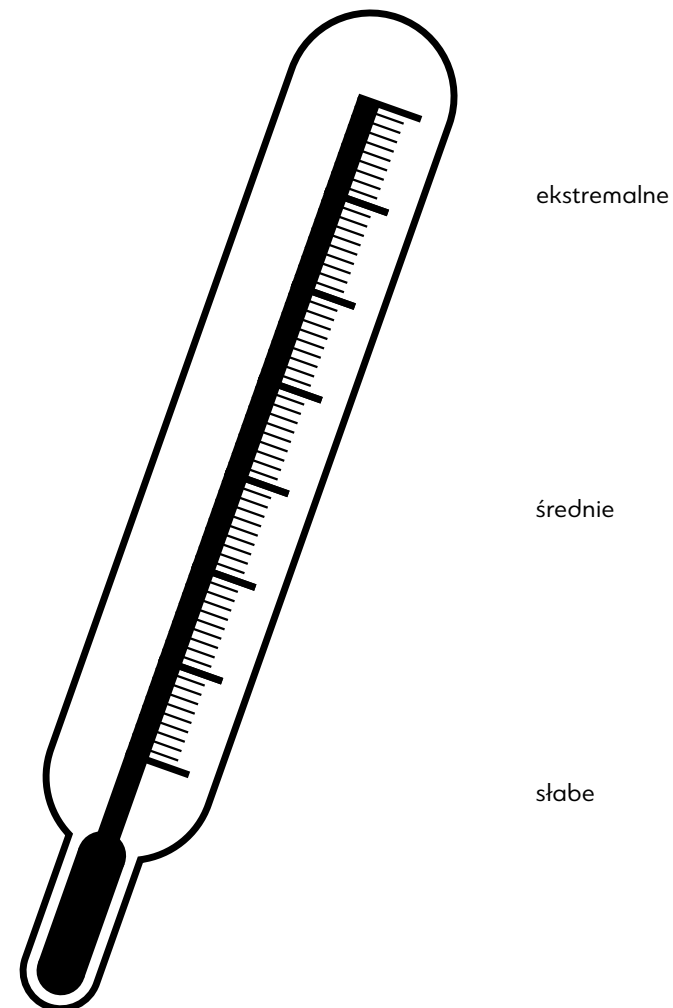
5. Wychodząc, zabieracie: modele papierowych domów, które leżą pod stolikami, kartki z zapisami uczniowskich emocji, które wiszą pod sufitem, termometr emocji i układacie je lub mocujecie w widocznym miejscu w bibliotece.
6. Proszysz, aby każda grupa, zgodnie z dokonany wcześniej wyborem, poświęciła czas na: zapoznanie się z charakterem, tytułami, rodzajami artykułów lub zapisów, językiem i stylem swojego medium – materiały wcześniej przygotowane we współpracy z nauczycielami biblioteki oraz przyniesione przez uczniów.
7. Po ok. 20 minutach zorganizuj czas na krótką wymianę informacji i prezentację cech każdego medium, którą poprowadzą wybrani przez Ciebie przedstawiciele grup.
8. Każda grupa znajduje swoje miejsce do pracy w bibliotece i zgodnie z wybranym medium przygotowuje teksty o współczesnej młodzieży: np.: notatkę o młodzieży, wywiad z młodymi ludźmi, zapisy na facebooku, na portalu internetowym, itd. Dziennikarze stosują omówione wcześniej, charakterystyczne dla swojego medium, cechy.
9. Inspiracją do tekstów niech staną się pytania, które zostały zapisane metodą niedokończonych zdań, a które były efektem wcześniejszych zadań, np.:
 - *zachowują się tak, bo chcieliby...* – pytania do bohaterów przedstawienia, które uczniowie wcześniej zapisywali
 - *w życiu rodzinnym chcieliby...* – modele papierowych domów
 - *w relacjach rówieśniczych są...* – drama – pozy, emocje zapisane na kartkach, barometr emocji.

Ja nie wiem i Ty nie wiesz, co uczniowie napiszą. To ważne, aby napisali sami, abyście to potem odczytali i omówili. Ale najważniejsze, aby dać im powód do czytania, chodzenia do teatru i pokazać drogę do samodzielnego myślenia.

ZADANIE DOMOWE

1. Czy w przedstawieniu *Iwona, księżniczka z Burbona* zawiera się prawda o rzeczywistości czy wypełnia je fikcja teatru? – wyraż własny pogląd.
2. Wybierz jedno z mediów – gazetę, gazetę internetową, portal społecznościowy, obserwuj przez miesiąc, interesując się publikacjami o młodzieży. Zgromadź je, przeczytaj, sproblematyzuj. Po miesiącu zestawisz informacje z tekstu napisanego przez Twoją grupę z poglądami dziennikarzy.

TERMOMETR EMOCJI

Język polski/język obcy nowożytny
Marta Choroszczyńska

TEMAT

Ja – Inny/Inna wśród Was...

Lekcje przewidziane dla uczniów gimnazjów. Na realizację przeznaczamy 2–3 godziny dydaktyczne, np. języka polskiego/ języka obcego nowożytnego. Zajęcia powinny być realizowane według zasad Oceniania Kształtującego.

Uczniowie obejrzeni spektakl *Iwona. księżniczka z Burbona* w reżyserii Leny Frankiewicz w Teatrze Powszechnym w Warszawie.

CEL OGÓLNY:

- kształtowanie pozytywnych postaw wobec tzw. Innych w środowisku zamieszkania, szkoły, przestrzeni publicznej.

CELE ZAJĘĆ:

- propagowanie społecznej akceptacji i integracji osób odmiennych/innych w miejscu zamieszkania i w szerszym środowisku
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za integrację osób odmiennych/innych w środowisku lokalnym
- propagowanie idei współdziałania i współpracy z osobami odmiennymi/innymi pod względem społecznym, ekonomicznym, kulturowym, fizycznym, intelektualnym

CELE LEKCJI W JĘZYKU ZROZUMIAŁYM DLA UCZNIWA/ UCZENNICY:

Na dzisiejszej lekcji będziemy określać i nazywać cechy *Innego/ Innej* w naszym społeczeństwie oraz zastanawiać się, dlaczego w *Iwona księżniczka z Burbona* – „małpa bardzo brzydka” – jest inna. Będziemy szukać pomysłów, sposobów na to, aby *Inni/Inne* w naszym środowisku poczuli się akceptowani oraz zaplanujemy akcję szkolną, której celem będzie zachęcenie do współpracy *Innych* na różnych polach: społecznym, kulturowym, ekonomicznym, fizycznym, intelektualnym.

Kryteria, czyli: na co będą zwracał/ła uwagę przy ocenianiu Twojej pracy na zajęciach:

- wyjaśnisz własnymi słowami, kogo nazywamy *Innym/Inną* w społeczeństwie
- podasz 5 cech wskazujących, że *Iwona* jest inna niż jej rówieśnicy
- wymienisz, po uzgodnieniu z koleżankami/kolegami, odpowiedzi na pytanie: *co my moglibyśmy zrobić?* przynajmniej z pomysły, które mogą służyć integracji społecznej osobom *Innym* w klasie, szkole, środowisku...
- zaplanujesz w zespole działanie /akcję/happening, którego celem jest zachęcenie do współpracy osoby inne kulturowo, ekonomicznie, fizycznie, intelektualnie.

PYTANIA KLUCZOWE DLA UCZNIÓW – PYTANIA DO WYBORU NAUCZYCIELA:

- Inny*, czyli kto? Kim jest *Iwona*?
- Jak myślicie, dlaczego *Iwona, księżniczka z Burbona jest inna*?
- Co musiałoby się wydarzyć, żeby *Iwona „małpa bardzo brzydka”* została Twoją koleżanką?
- Co to znaczy być osobą tolerancyjną?
- Jesteśmy tolerancyjni czy nie? – debata oxfordzka

METODY:

- dyskusja
- burza mózgów
- mapa myśli
- analiza SWOT
- debata oxfordzka.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- Prezentacja: *Iwona, księżniczka z Burbona* Magdy Fertacz, w reżyserii Leny Frankiewicz
- Opcjonalnie – udział młodzieży w warsztatach prowadzonych w scenografii przedstawienia, organizowanych w Teatrze Powszechnym.

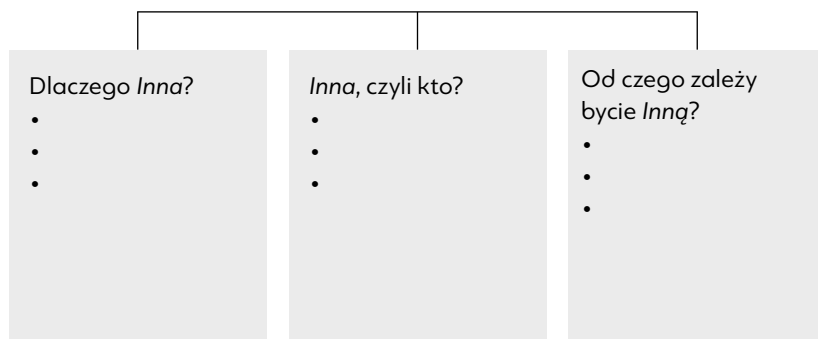
PRZEBIEG LEKCJI:

- Prezentacja celów lekcji uczniom w aspekcie oceniania kształtującego.
- Prezentacja kryteriów spełnienia wymagań w odniesieniu do celów lekcji. *Stwórz atmosferę do swobodnych wypowiedzi uczniów na temat obejrzanego spektaklu.*
- Poproś, aby uczniowie/ uczennice określili i nazwali swoje uczucia, jakie przeżywali podczas spektaklu, zapisali je na tablicy albo na karteczkach i nakleili je na przygotowany wcześniej plakat, np.:

4. Zapytaj: dlaczego towarzyszyły im takie uczucia? Co je wzmacniało? Czy było coś, co je osłabiało?
Uczniowie określają i wyjaśniają swoje stany emocjonalne. Daj im czas na swobodne wypowiedzi.
Przewidywane odpowiedzi uczniów, np.: zachowania aktorów, światło, sceneria, dźwięk, kostiumy, dialogi, reakcja publiczności, reakcja innych aktorów, inna przestrzeń w teatrze...
5. Zapytaj, dlaczego ich zdaniem Iwona, księżniczka z Burbona jest inna? Uczniowie odpowiadają na 3 pytania:
- na czym polega inność Iwony?
 - na czym polega inność osób w społeczeństwie?
 - od czego zależy bycie innym w społeczeństwie?
- Wszystkie odpowiedzi uczniów, stosując metodę „burzy mózgów”, nazywacie i zapisujecie, np.: według przedstawionego schematu:

**Iwona „mała bardzo brzydka”
Jak Iwona reagowała na swoją inność?**

6. Poproś, aby uczniowie/uczennice uświadomili sobie, określili i ocenili własne zachowania wobec *Innych* w szkole/środowisku/społeczeństwie. *Daj chwilę na przemyślenia.*
7. Mapa myśli – praca z podziałem na 4 grupy.
Poproś, aby uczniowie, wykorzystując wcześniejszą chwilę refleksji, w grupach skonstruowali odpowiedź na jedno pytanie zapisane w tabeli poniżej. Jedna z osób przedstawi efekty ustaleń na forum klasy.

Jak jest?	Jak być powinno?
Dlaczego nie jest tak, jak być powinno?	Co zrobić, żeby było tak, jak być powinno?

8. Debata oxfordzka (załącznik nr 1).
Spróbujcie wspólnie odpowiedzieć na pytania:
- Dlaczego nie jest tak, jak być powinno?
- 9.
- Co zrobić, żeby było tak, jak być powinno?
W zależności od zespołu uczniów oraz poziomu ich zaangażowania, możecie w debacie uwzględnić obydwa problemy lub jeden z nich.
 - Wspólnie wymyślcie/planujecie działania, których celem będzie zachęcenie do współpracy *Innych* pod względem kulturowym, społecznym, ekonomicznym, fizycznym, intelektualnym np.
Zwróć uwagę uczniom na to, aby pomoc miała charakter stały, aby postępowanie pomagających było odpowiedzialne, nie urażało godności i nie przybrało wymiaru akcyjnego – jednorazowego zdarzenia.
10. Proponowane możliwości realizacji:
- spotkanie z ciekawym człowiekiem – w ramach zajęć do dyspozycji wychowawcy – *streetworker*
 - happening – doświadczyć inności w metrze warszawskim – działania w zespole (pod opieką dorosłych)
 - projekt międzyszkolny – realizowany ze szkołą lub klasą integracyjną.

WSKAZÓWKI DO REALIZACJI DZIAŁAŃ, KTÓRE UCZNIOWIE ZDECYDUJĄ SIĘ REALIZOWAĆ W RAMACH WSPÓŁPRACY Z INNYMI:

1. Zaplanujcie i opracujcie wspólne działanie na rzecz integracji z *Innymi*, odpowiadając na pytania:
 - Kto? – *Kogo chcesz zaangażować?*
 - Co? – *Co zamierzasz osiągnąć?*
 - Gdzie? – *Gdzie to będzie?*
 - Kiedy? – *Jakie będą ramy czasowe?*
 - Jak? – *Określ wymagania i ograniczenia.*
 - Dlaczego? – *Określ dokładne powody (korzyści), dla których warto realizować ten właśnie cel.*
2. Metody i formy pracy:
 - metody aktywizujące procesy poznawcze (burza mózgów, mapa myśli, metoda dramy, itd.)
 - metoda projektu – projekt edukacyjny w szkole – międzyszkolny, środowiskowy.
3. Fazy pracy metodą projektu:
 - zainicjowanie projektu
 - spisanie kontraktu
 - wybór tematu
 - podział na grupy
 - sformułowanie ogólnych oraz szczegółowych celów projektu
 - przygotowanie harmonogramu pracy, podział zadań
 - dobór literatury i poszukiwanie źródeł wiedzy
 - realizacja projektu
 - prezentacja wyników projektu
 - opinia, ocena, osąd – ewaluacja (co zrobiliśmy dobrze? co sprawiało trudności? co możemy zmienić, aby w przyszłości lepiej się udało? czego się nauczyliśmy?).
4. Dodatkowe ćwiczenia
 - ćwiczenia utrwalające wiedzę i doświadczenia – dyskusja akwariów, debata oxfordzka.

PRACA DOMOWA: ĆWICZENIE INFORMACJI ZWROTNEJ

Treść pracy domowej, samodzielnej lub w parach, po ostatniej jednostce lekcyjnej:

Udziel informacji zwrotnej kolegom na temat pomysłu sposobu integracji z Innymi, którzy są wśród nas, według zasad Oceniania Kształującego, czyli:

- wyszczególnienie/ wymienienie i docenienie dobrych elementów pracy ocenianego pomysłu

- odnotowanie/omówienie tego, co wymaga poprawienia lub dodatkowej pracy w projekcie
- wskazówki, w jaki sposób można poprawić niezadowolające efekty pracy
- wskazówki, w jakim kierunku należy się doskonalić, jak pracować, aby zwiększyć szanse na sukces przedsięwzięcia

ZAŁĄCZNIK NR 1

Na czym polega debata oxfordzka?

Jest to dyskusja, w której wypowiadają się dwie strony – zwolennicy tezy i zwolennicy antytezy – w celu przekonania publiczności do swojego stanowiska.

Istotą nie jest dojście do określonych wniosków, lecz przede wszystkim:

- wymiana poglądów,
- pokazanie problemu z wielu perspektyw,
- wskazanie możliwości różnej oceny zjawiska.

Ważne są:

- precyzyjne zasady,
- sformalizowanie procesu dyskusji,
- kolejność i ograniczony czas wystąpień.

Wartością jest stanowczy zakaz obrażania bądź wyśmiewania mówców strony przeciwnej, odwoływanie się do argumentów personalnych.

Nad przestrzeganiem reguł czuwa marszałek wspierany przez sekretarza.

Ukoronowaniem debaty jest moment głosowania, w którym **publiczność decyduje**, czyje argumenty okazały się bardziej przekonujące i czy tytułowa teza została obroniona.

Teza/Hipoteza: Ocena koleżeńska kluczowym elementem oceny pracy nauczycieli.

Czy możliwe jest wykorzystanie oceny koleżeńskiej do oceny pracy nauczycieli – szanse i zagrożenia występujące przy użyciu oceny koleżeńskiej wśród nauczycieli?

Start!

- Wybór osób do debaty oxfordzkiej
- Wybór marszałka i sekretarza
- Ustalenie zasad debaty

Zajęcia z wychowawcą
Jarosław Mirkiewicz

TEMAT

Empatia jako antidotum wobec negatywnych zjawisk w relacjach rówieśniczych uczniów

Lekcja wychowawcza dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, inspirowana przedstawieniem *Iwona, księżniczka z Burbona* w reż. Leny Frankiewicz.

SŁOWA KLUCZOWE:

empatia, konformizm, ostracyzm społeczny, etykietowanie

CELE ZAJĘĆ:

Uczeń/uczennica:

- analizuje treść spektaklu w zakresie jego wydzźwięku emocjonalnego
- rozwija umiejętność refleksyjnego odbierania otaczającej go/jej rzeczywistości społecznej
- identyfikuje zjawiska konformizmu, ostracyzmu społecznego i etykietowania
- rozwija zdolność empatii poprzez analizę stanów emocjonalnych bohaterów spektaklu
- buduje świadomość współodpowiedzialności za swoje najbliższe otoczenie społeczne
- kształtuje umiejętność wieloaspektowej analizy dzieła teatralnego

METODY:

- dyskusja grupowa
- mini wykład
- praca w grupach

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- mini słownik pojęć (Załącznik nr 1)
- tablica i marker
- kartki A4

TOK ZAJĘĆ:

1. Wrażenia i emocje, jakie wzbudza w nas spektakl. Dyskusja grupowa.
 - We wstępie do dyskusji opowiedz uczniom o tym, że kontakt ze sztuką powoduje u widza wrażenia, wywołuje emocje i przemyślenia. Wskaż, że każdy odbiorca może odbierać spektakl po swojemu i że często zdarzać się może, że widzowie mogą różnić się między sobą w opiniach i poglądach na temat obejrzanego dzieła teatralnego.
 - Zachęć uczniów do otwartości, odwagi i szczerości w wyrażaniu swoich opinii i zaprosz do wspólnego poszukiwania różnorodności ich przeżyć – jako odbiorców przedstawienia.
 - Staraj się jednakowo wartościować wszystkie opinie wyrażane przez uczniów.
 - Zadaj pytania, np.:
 - Jakież są Wasze wrażenia po obejrzeniu spektaklu?
 - Co zwróciło Waszą uwagę? Co Was zaskoczyło?
 - Jakie emocje towarzyszyły Wam podczas oglądania spektaklu?
 - Które sceny/fragmenty przedstawienia zrobiły na Was największe wrażenie?
 - Na czym polegała trudność, z jaką zetknęła się główna bohaterka?
 - Jak zachowywali się wobec głównej bohaterki jej rówieśnicy w pierwszych scenach spektaklu? Spróbujcie opisać ich zachowanie.
 - Jak zachowywali się wobec Iwony rodzice Boy'a? Opiszcie ich zachowanie.

W tej części dyskusji postaraj się zauważać i zapisywać na tablicy te wypowiedzi, które odnoszą się do zjawisk ostracyzmu, etykietowania i konformizmu.

Możesz próbować nakierowywać uczniów na te obszary dopytując uczniów o konkretne zachowania postaci, będące przejawami tych zjawisk (np. jednomyślność nękających bohaterkę rówieśników, budowanie przez nich bariery i presji wobec Iwony, posługiwanie się negatywnymi etykietami przez otoczenie głównej bohaterki, dostrzeganie tylko tych cech, które zgodne są z treścią etykiety, itd.).

2. Konformizm, ostracyzm społeczny, etykietowanie – negatywne zjawiska w relacjach interpersonalnych. Mini wykład.

- W części drugiej omów definicje: konformizmu, ostracyzmu społecznego i etykietowania. Przedstaw definicje pojęć (Załącznik nr 1), a następnie rozwiń je posługując się przykładami, które wskazali uczniowie.
 - Poświęć wystarczającą ilość czasu, aby uczniowie dobrze zrozumieli znaczenie tych pojęć.
 - Wspólnie z uczniami przyporządkuj zapisane na tablicy zachowania bohaterów do jednego z trzech zjawisk.
*Zwróć uwagę na to, że niektóre pojęcia mogą na siebie „nachodzić” – zjawisko etykietowania może być na przykład wykorzystywane w celu wykluczenia osoby z grupy (negatywna etykieta buduje niechęć i dystans grupy wobec stygmatyzowanej osoby).
Wskaż także, że konformizm nie jest jednoznacznie złym zjawiskiem i że dzięki niemu ludzie mogą na przykład tworzyć spójne społeczności. Staje się złem wtedy, gdy oznacza uległość i bierną akceptację wobec krzywdy innych ludzi.*
3. Konformizm, ostracyzm społeczny, etykietowanie – mechanizmy i skutki. Praca w grupach.
- Podziel klasę na trzy grupy i przyporządkuj każdej z nich jedno z powyższych zjawisk. Rozdaj każdej grupie odpowiednią Kartę Zadań i zaprosz uczniów do wspólnego opracowania zagadnień, które następnie zostaną omówione na forum grupy.
Przeznacz na wykonanie tego zadania około 15 minut.

Zadania dla grup:

Grupa 1. – karta zadań – konformizm.

- Przedyskutujcie wspólnie poniższe zagadnienia, a następnie przygotujcie krótkie omówienie wniosków, do których doszliście.
- Jakie konkretne zachowania bohaterów spektaklu moglibyśmy uznać za przejaw ich konformistycznego zachowania?
 - Jak myślicie, czy łatwo jest ludziom przeciwstawiać się opinii grupy ludzi, na sympatii których im zależy? Dlaczego?
 - Jakie ryzyko ponosi osoba, która prezentuje poglądy sprzeczne z opinią ważnej dla niej grupy?
 - Dlaczego grupy niechętnie dopuszczają do głosu osoby prezentujące odmienne opinie? Co mogłoby się stać z grupą, gdyby wszyscy jej członkowie zaczęli dążyć do realizacji swoich indywidualnych celów?
 - Czy istnieją sytuacje, w których należy podjąć próbę przeciwstawienia się woli grupy? Spróbujcie wskazać przykłady takich okoliczności – w odniesieniu do losów głównej bohaterki spektaklu, a także do Waszej wiedzy i doświadczeń.

Grupa 2. – karta zadań – ostracyzm społeczny.

- Przedyskutujcie wspólnie poniższe zagadnienia, a następnie przygotujcie krótkie omówienie wniosków, do których doszliście.
- Jakie konkretnie zachowania bohaterów spektaklu moglibyśmy uznać za przejaw ostracyzmu wobec Iwony (zachowania jej rówieśników, rodziców, a także innych postaci)?
 - Co mogła odczuwać Iwona w sytuacjach, gdy była wykluczana przez swoje otoczenie?
 - Jakie emocje pojawiały się u widzów w scenach wykluczania Iwony?
 - Czy łatwo było Iwonie przeciwstawić się wykluczeniu? Jakie cechy otoczenia bohaterki utrudniały jej bycie przez nich zaakceptowaną?
 - W jaki sposób świat Iwony różnił się od świata nowobogackiej rodziny?

Grupa 3. – karta zadań – etykietowanie.

- Przedyskutujcie wspólnie poniższe zagadnienia, a następnie przygotujcie krótkie omówienie wniosków, do których doszliście.
- Jakie negatywne etykiety nadało Iwonie jej otoczenie?
 - W jakim stopniu etykiety te ułatwiały poznanie Iwony, a w jakim stopniu utrudniały otoczeniu zrozumienie jej sytuacji?
 - W jaki sposób otoczenie widziało Iwonę? Czy dostrzegali inne niż etykiety, cechy bohaterki?
 - Jak czuje się osoba, która postrzegana jest jedynie przez pryzmat swoich cech zewnętrznych?
 - Jak myślicie, dlaczego ludzie tak chętnie posługują się etykietami wobec innych osób? Co im to daje? Co mogą tracić z tego powodu?

4. Prezentacja wyników prac grup. Dyskusja grupowa.

- Zaprosz przedstawicieli każdej z grup do zaprezentowania efektów pracy ich zespołu.
- Zadbaj o to, by do omawianego zjawiska mogli odnieść się w dalszej kolejności także inni uczniowie.
- Spróbuj tak kierować dyskusją, aby zwracać szczególną uwagę na określenia odnoszące się do negatywnych stanów emocjonalnych osób doświadczających omawianych zjawisk.
- Zapisuj je wszystkie na tablicy, a na koniec lekcji wskaż, że umiejętność odczytywania i współodczuwania stanów emocjonalnych innych ludzi nazywana jest empatią.
- Zaznacz, że ta ważna cecha i umiejętność nie tylko wzbogaca świat naszych doznań emocjonalnych, ale także ułatwia budowanie relacji opartych na poszanowaniu godności innych ludzi.

Konformizm (od łac. conformate – upodabniać) – skłonność ludzi do myślenia, odczuwania i zachowywania się w taki sposób, jak większość wokół nich. Przysłowie mówi: „wejdiesz między wrony, musisz krakać tak jak one”. Czy rzeczywiście musimy? Wiele eksperymentów potwierdza, że często ulegamy wpływom większości. Dlaczego dostosowujemy się do większości? Są dwa mechanizmy i dwa rodzaje wpływu społecznego. Pierwszy, informacyjny, polega na tym, że inni ludzie są dla nas źródłem informacji o tym, jak rzeczy się mają. Naśladujemy ich zachowania i opinie, bo chcemy mieć rację. Ta tendencja nasila się, gdy sytuacja jest niejasna, nie czujemy się ekspertami w tej dziedzinie, a inni ludzie reagują zgodnie. Z drugim, normatywnym wpływem mamy do czynienia, gdy zachowujemy się tak jak inni ludzie wokół nas, by nie „odstawać” od nich, i podtrzymać w ten sposób poczucie więzi z nimi i zyskać ich aprobatę. W tym przypadku ulegamy, bo chcemy mieć przyjaciół. Im bardziej zależy nam na opinii osób z grupy, tym bardziej ulegamy.

<http://www.charaktery.eu/sloownik-psychologiczny/K/161/Konformizm/>

Etykietowanie to inaczej naznaczanie społeczne, stygmatyzacja, czyli proces polegający na nadawaniu określeń jednostkom albo grupom społecznym, wskutek czego zaczynają oni zachowywać się zgodnie z przypiętą im „etykietką”. Stygmatyzacja bardzo często pozostaje na usługach stereotypizacji. Cechy i zachowania zawarte w etykietce pochodzą z uprzedzeń, niesprawdzonych mitów, a nie z rzetelnej i zweryfikowanej wiedzy o danej osobie. Nadawanie społecznych etykiet zazwyczaj polega na przypisywaniu negatywnych określeń i służy deprecjonowaniu jednostek. Raz przypiętej etykiety trudno się pozbyć, gdyż człowiek został percepcyjnie skategoryzowany, „zaszufladkowany”. Wszystko, co służy zaprzeczeniu etykiety i tak zostaje zinterpretowane jako potwierdzające słuszność naznaczenia społecznego. Stygmatyzacja to rodzaj skrajnej blokady komunikacyjnej i percepcyjnej oraz przykład tego, jak daleko sięgają ludzkie skłonności do zniekształcania rzeczywistości, by była ona zgodna z dotychczas wypracowanymi schematami poznawczymi. Etykietowanie wiąże się ze zjawiskiem ekonomii percepcyjnej. Człowiek, określając kogoś mianem „neurotyk”, automatycznie „wie”, że dana jednostka jest taka a taka – dokonał etykietyzacji. Słowo „stygmatyzacja” pochodzi z języka greckiego (grec. stigma), co oznacza znamię, piętno. Bycie „naznaczonym”, posiadanie etykiety społecznej oznacza, że bardzo trudno pozbyć się przypiętej „łatki”, a wszystko, co się robi, by zaprzeczyć negatywnej etykietce i tak zostaje przyjęte jako potwierdzające tę etykietę.

<https://portal.abczdrowie.pl/etykietowanie>

Ostracyzm pochodzi od greckiego ostrakismos, gdzie ostrakos znaczy skorupka. Etymologię znajdziemy w starożytnej Grecji, gdzie głosowano za pomocą glinianych naczyń (skorupek). Tajne głosowanie odbywało się raz do roku podczas Zgromadzenia Ludowego na Agorze. Na glinianych skorupkach, czyli ostrakach, ateńscy obywatele wypisywali (a właściwie wyskrobywali) imię osoby, która ich zdaniem zagrażała ateńskiej demokracji. Aby przeprowadzić ostracyzm niezbędna było zebranie 6000 głosów obywateli biorących udział w zgromadzeniu. Każdy mógł oddać tylko jeden głos. Ostracyzm miał chronić przed wprowadzeniem tyranii. Ale jak to bywa w polityce, dość często służył jednak do rozgrywek politycznych i pozbywania się osób niewygodnych. Dzisiejsza definicja ostracyzmu dotyczy towarzyskiego bojkotu, wykluczenia i jest najprostszą formą wydania wyroku na tego, którego winę «trudno udowodnić». W przenośni oznacza nieprzyjęcie lub wykluczenie kogoś przez otoczenie.

<http://www.polszczyzna.fora.pl/forum-romanum,16/ostracyzm,202.html>

Jak rozmawiać z uczniami o zagrożeniach?

Rozważając to, w jaki sposób rozmawiać z młodzieżą o zagrożeniach, warto na wstępie przyjąć podstawowe założenie co do celu takiej rozmowy. W rzeczywistości szkolnej rozmowy te realizowane są zasadniczo w dwóch trybach – profilaktycznym lub interwencyjnym.

Celem rozmowy profilaktycznej jest przekazanie informacji dotyczących natury omawianego zjawiska, ze szczególnym uwzględnieniem ryzyka i niebezpieczeństw, jakie ze sobą niesie, wraz ze wskazaniem sposobów konstruktywnego radzenia sobie z zagrożeniem. Rozmowa ta nie stanowi znaczącego psychologicznie wyzwania dla nauczyciela, jak i uczniów. Będąc pod wieloma względami podobną do innych zajęć szkolnych, odbywa się na dość ogólnym i przez to bezpiecznym psychologicznie poziomie. Opiswane i analizowane zjawisko omawiane jest najczęściej w oderwaniu od indywidualnej, jednostkowej sytuacji naszych podopiecznych, przez co, z perspektywy psychologicznej, rozmowa profilaktyczna nie musi uwzględniać szczególnych wskazań co do sposobu jej przeprowadzenia. Oczywiście, w przypadku takiej rozmowy warto jest odnosić się do doświadczeń uczniów oraz zachęcać ich do wyrażania swoich opinii, jednak z racji na jej dominujący informacyjny – edukacyjny charakter, ryzyko wywołania potencjalnie dotkliwych czy niepożądanych efektów psychologicznych jest niewielkie.

Zupełnie inaczej kształtuje się aspekt psychologiczny **rozmowy interwencyjnej**, która przeprowadzana jest w sytuacji, gdy wiemy, że zagrożenie w klasie występuje lub gdy mamy uzasadnione podejrzenia, że niepokojące zjawiska mogą mieć miejsce.

Celami tej rozmowy są: jak najpełniejsze zrozumienie sytuacji, skonfrontowanie jej z perspektywą nauczyciela i, w efekcie, próba wypracowania rozwiązań.

Ze względu na to, że omawiane zagrożenie jest faktycznym zjawiskiem dotyczącym konkretnych uczniów w klasie, koniecznym wydaje się być zwrócenie szczególnej uwagi na czynniki psychologiczne, które pomogą przeprowadzić rozmowę w sposób bezpieczny i możliwie jak najbardziej konstruktywny dla wszystkich uczestników.

Zrozumienie zagrożeń, które mogą występować lub występują w klasie powinno oznaczać dla nauczyciela chęć szczerego zrozumienia rzeczywistości uczniów na poziomie doświadczanych przez nich zdarzeń,

pojawiających się przemyśleń, a także przeżywanych emocji. Osiągnięcie tych celów jest dużym wyzwaniem, gdyż wymaga od rozmówcy zdolności do chwilowego odejścia od własnej, egocentrycznej perspektywy, przy jednoczesnej gotowości do przyjęcia, często odmiennego od własnego, punktu widzenia drugiej osoby. Wyzwanie to staje się jeszcze trudniejsze wtedy, gdy rozmowa dotyczy spraw trudnych, jakimi są zagrożenia – z racji na złożoność tych zagadnień, a także przez to, że trudne, życiowe problemy bardzo często dotyczą głębokich struktur psychicznych człowieka, które na co dzień nie są przez nas uzewnętrzniane w kontaktach z innymi ludźmi. Złożoność wyzwania, jakim jest rozmowa z uczniami o ich trudnych sprawach wzrasta jeszcze bardziej wtedy, gdy odbywa się pomiędzy stronami, które bardzo często oddzielone bywają wyraźnym, psychologicznym murem wyznaczanym przez rzeczywistość szkolną. Uczniowie i nauczyciele często stoją po przeciwległych stronach „barykady edukacyjnej”, a ich relacje, rozmowy i współpraca ograniczają się do przekazywania sobie wzajemnie komunikatów. Stąd typowa rzeczywistość szkolna, oparta na formalnej i psychologicznej odrębności, nieprzystawalności i hermetyczności światów nauczycieli i uczniów, utrudnia podjęcie rozmowy o zagrożeniach, o ile ma być ona rzeczywistą próbą wzajemnego zrozumienia perspektyw, a nie jedynie jednostronną prezentacją stanowiska każdej ze stron.

Im większa psychologiczna odrębność i nieprzepuszczalność światów nauczycieli i uczniów, tym większe ryzyko sprowadzenia rozmowy o zagrożeniach do poziomu niewiele wnoszącej pogadanki, podczas której żadna ze stron nie przedstawi w pełni swojego indywidualnego spojrzenia na sprawę. W takiej sytuacji faktyczne zrozumienie i skonfrontowanie różnych spojrzeń nie będą możliwe.

Próba zrozumienia przez nauczyciela sytuacji uczniów w kontekście doświadczanych przez nich zagrożeń jest trudna bez wzajemnego zaufania, otwartości i akceptacji – czynników, które nie tylko uskuteczniają codzienne oddziaływania pedagogiczne, ale także stają się kluczowymi w sytuacji pojawiających się kryzysów czy trudności. Od jakości relacji pomiędzy nauczycielem a uczniami zależy to, czy w sytuacjach zagrożeń uda im się nawiązać porozumienie czy pozostaną zamkniętymi na drugą stronę oponentami. Relacja ta budowana jest od pierwszych dni – wszystko to, co uda się wspólnie wypracować pomiędzy nauczycielem a uczniami w pierwszych miesiącach współpracy odgrywać będzie kluczową rolę w konstruktywnym, wspólnym pokonywaniu przyszłych kryzysów. **Z tego powodu warto świadomie działać na rzecz pozytywnych relacji z uczniami na długo zanim pojawią się pierwsze trudności wychowawcze.**

W rozmowie konfrontującej uczniów z zagrożeniem warto zacząć od wstępnego, poprzedzającego rozmowę z klasą, rozpoznania sytuacji w indywidualnej rozmowie z wybranymi uczniami, z którymi łączy nas dobra

relacja pedagogiczna. Dzięki temu mamy szansę rozeznaczyć się w tym, na ile nasza wiedza lub podejrzenia mają ugruntowanie w realnej rzeczywistości szkolnej uczniów. Kluczem do sukcesu w rozmowach zarówno indywidualnych, jak i grupowych dotyczących zagrożeń są: odpowiedni klimat, kontekst i znaczenie rozmowy – poczucie porozumienia, zaufania i otwartości ze strony nauczyciela na wszystko to, co może się pojawić.

Warto wyjść do uczniów z zaproszeniem do rozmowy – zacząć od ogólnych pytań otwartych, które będą nakierowywały ich na interesujący nas obszar – i w początkowej fazie rozmowy unikać wywoływania nadmiernej presji. W pierwszych słowach zdecydowanie nie należy podejmować ostrej konfrontacji – przedstawiać suchych faktów czy żądać natychmiastowych wyjaśnień (z wyłączeniem sytuacji bezpośredniego zagrożenia dobra jakichkolwiek osób). Takie podejście, choć kuszące, najczęściej prowadzi do całkowitego zamknięcia dalszej komunikacji pomiędzy nauczycielem a uczniami i powoduje, że ci niechętnie podejmą próby przedstawienia rzeczywistości swojej perspektywy. Będąc zdominowanymi prędkiej powiedzą to, co nauczyciel chce usłyszeć, niż opowiedzą o realności swojego doświadczenia.

Pamiętajmy, że kluczem do konstruktywnej pracy z zagrożeniami i kryzysami uczniów jest zrozumienie subiektywnej rzeczywistości młodych ludzi. Nadmierne zdominowanie figurą nauczyciela w pierwszej fazie rozmowy z pewnością poruszy emocjonalnie uczniów, ale utrudni późniejszą współpracę oraz zniechęci ich do otwartości względem wychowawcy w przyszłych, trudnych sytuacjach.

W rozmowie interwencyjnej na temat zagrożeń zdecydowanie **warto unikać moralizowania, grożenia, wymuszania, etykietowania czy personalizowania.** Najbezpieczniej jest odnosić się w rozmowie z klasą tylko do tych informacji, które przekazali nam uczniowie na forum całej grupy. Delikatne, personalne kwestie dotyczące sytuacji konkretnych osób należy chronić ze szczególną ostrożnością – w pierwszej kolejności poruszyć je bezpośrednio z nimi w rozmowie indywidualnej, która także powinna odbywać się w klimacie zaufania (w miejscu i czasie, które będą temu sprzyjać). W rozmowach z klasą warto, jeśli to tylko możliwe, chronić dobro osób, z którymi odbyliśmy indywidualne rozmowy i uzyskaliśmy istotne informacje – dbając o ich anonimowość na forum grupy.

Po pomyślnym przejściu przez wstępną, otwierającą fazę rozmowy interwencyjnej i stworzeniu sprzyjającego otwartości klimatu, warto nadać jej bardziej wyrazisty kierunek i dopiero w tym momencie **zacząć systematycznie zbierać kluczowe informacje.** Najwygodniej jest odnieść się do stwierdzeń i faktów, które przytoczyli uczniowie i wokół nich poszerzać wiedzę dotyczącą zagrażającego zjawiska. Warto spróbować zdobyć informacje dotyczące jego skali – tego jak długo trwa, kto jest w nie zaangażowany

i kto o nim wie. Pomocne w tym będą doprecyzowujące pytania odnoszące się do tego, jak sytuacja zagrażająca rozwijała się w czasie i jaki jest jej aktualny status. Należy bezwzględnie dowiedzieć się czy zagrożone jest dobro jakichkolwiek osób i, jeśli tak, precyzyjnie ustalić kim są te osoby i co konkretnie im zagraża. W sytuacji stwierdzenia występowania takich zagrożeń, bezwzględnie podjąć należy działanie.

Dopiero w tym momencie **należy przedstawić swoją perspektywę i odnieść się do faktów, które wspólnie z uczniami ustaliliśmy.** Niezależnie od tego, co zostało powiedziane, uczniowie powinni poznać w tym momencie stanowisko nauczyciela – jego opinię i ocenę sytuacji, wraz z jasnym wskazaniem tego, czym jest lub czym może być omawiana sytuacja. Warto też wyrazić swoją aprobatę dla postawy uczniów – wyraźnie docenić wszelkie przejawy zaangażowania z ich strony oraz upewnić ich w przekonaniu, że rozmowa ta była ważna i że może pomóc rozwiązać omawianą trudność.

Efektom rozmowy interwencyjnej powinno być podjęcie dalszych działań – przekazanie zdobytej wiedzy dyrektorowi szkoły, który uruchamia dalsze procedury zaradcze.

Rozmowa interwencyjna z uczniami na temat zagrożeń jest dużym wyzwaniem dla nauczyciela. Oznacza konieczność skonfrontowania się z trudnościami dotyczącą grupy uczniów, która może stanowić dla nich realne zagrożenie – trudne lub wręcz niemożliwe do rozwiązania szybkimi i prostymi metodami. Wsparcie przełożonych i specjalistów (psychologa lub pedagoga) zatrudnionych w szkole i poza nią może nie tylko ułatwić wypracowanie skutecznych metod oddziaływania, ale także zachęcić wychowawców do podejmowania niełatwego wysiłku, jakim jest konfrontacja z sytuacjami zagrażającymi uczniom.

Michalina Butkiewicz – edukatorka, wizytator pracujący w Centrum Edukacji Artystycznej, doradczynie metodyczna, ekspertka MEN, autorka teatralnych projektów edukacyjnych realizowanych od roku 2000 w teatrach: Teatrze Współczesnym w Szczecinie, Teatrze Polskim w Bydgoszczy, Teatrze Lalek Pleciuga w Szczecinie, Przewodnicząca Zarządu Głównego Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów w latach: 2009–2013.

Marta Choroszczyńska – nauczycielka konsultantka, polonistka dyplomowana, była doradczynie metodyczna ds. przedmiotowo-problemowych. Trenerka rozwoju osobistego i zawodowego, ekspertka ds. awansu zawodowego nauczycieli. Autorka licznych publikacji oświatowych, redaktorka prowadząca wielu publikacji, np. Poradnik dla nauczycieli – Wydawnictwo RAABE. Autorka i współautorka programów edukacyjnych i szkoleń doskonalących pracę nauczycieli w szkole i placówce. Animatorka działań na rzecz edukacji i środowiska oświatowego, wieloletnia członkini SNaP (Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów).

Jarosław Mirkiewicz – nauczyciel, psycholog, psychoterapeuta poznawczo-behawioralny. Psycholog szkolny w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych nr 1 w Warszawie oraz nauczyciel klasy fortepianu w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia im. W. Lutosławskiego w Pruszkowie. Prowadzi Specjalistyczną Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie. Autor programów terapeutyczno-rozwojowych dla młodzieży szkół gimnazjalnych i licealnych.